

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ**

3 червня 2020р.

м. Одеса

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS

ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ**

3 червня 2020р.

м. Одеса

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 8
від 21. 05. 2020 р.)

Організаційний комітет конференції:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. Ф. – доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Ростецька С. І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Проноза І. І. – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Жирков О. Г. – студент 4-го курсу спеціальності «Право» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Мицко І. І. – студентка 3-го курсу спеціальності «Політологія» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Сучасні виклики соціально - політичного розвитку:

С 91 **політико-правові та соціально-економічні виміри** : матеріали всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Одеса, 3 червня 2020 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2020. 143 с.

УДК 321(477)(063)

політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 556 с.

Подгурський А. А.

студент 4 курсу спеціальності «Політологія»
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна

ПОЛІТИЧНИЙ ВИБІР В ЛІБЕРАЛЬНІЙ ДЕМОКРАТІЇ

Сучасна демократична система, основана на ліберальній політичній доктрині, формувалась на європейському та північно-американському континенті протягом століть. Вона також стала результатом широких наукових дискусій. У конструюванні політичної доктрини лібералізму брали участь видатні теоретики та практики демократії, у працях яких закладено фундаментальні основи обґрунтування теорії політичного вибору як складової частини лібералізму та похідної від ліберальних політичних цінностей, головною з яких виступає свобода.

Дослідження політичної свободи, здійснене А. де Токвілем, дозволило інтерпретувати її як фундаментальну умову політичного вибору через зв'язок з ідеєю необхідності дотримання норм права та виокремлення специфічних видів свободи, які можуть конфліктувати. Для Токвіля політична свобода інтерпретується як гармонійне поєднання індивідуалістсько-комуналістських рис через встановлення паритетних відносин у стосунках «громадянин – держава». При цьому, А. де Токвіль вважає, що раціоналізація влади виступає однією з необхідних передумов реалізації у суспільстві «правильно організованої» свободи [1, с. 3-4]. Найліпшому інституційно-владному забезпеченню свободи сприяють

ліберально-демократичні принципи та механізми здійснення влади. Тобто, свобода у А. де Токвіля розуміється як загальна фундаментальна цінність, яка потребує узгодження з іншими (не менш значущими для політичного вибору) цінностями, такими як рівність, демократія, політична стабільність, економічний добробут тощо.

Політичний вибір потребує постійного підтримання «духу свободи» (чому, на думку А. де Токвіля, сприяють такі риси національного характеру, як високий рівень незалежності, самостійності особи, енергійність та дух авантюризму, антиетатистський тип свідомості, прагнення до особистого економічного добробуту, поміркований (без крайнощів) індивідуалізм).

Постановка питання про сутність політичного вибору у ліберальній доктрині вимагає звернення до філософських та політологічних концепцій, що репрезентують своєрідні та оригінальні трактування свободи. Виступаючи ключовим поняттям, центральним орієнтиром ліберальних течій доби Просвітництва, для сучасного світу і теоретиків новітнього підходу до лібералізму вона представляється в коаліції з вищими цінностями, такими як рівність та свобода. Цей комплекс ідеологем становить фундамент теоретичного осмислення та практичної реалізації політичного вибору у ліберальній політичній доктрині.

Плюралізм цінностей характерний для реалій сьогодення, що знаходить відображення і в теоріях лібералізму XX – XXI століть. І. Берлін розглядав політичну реальність як реальність плюралістичну, що є прямим відображенням різноманітних і суперечливих, протилежних культур і ціннісних систем [2, с. 3]. Проголошений ним плюралізм цінностей визнаний класикою західноєвропейського лібералізму і заслуговує вивчення і впровадження у розвиток теорій політичного вибору.

Теорія політичного вибору, як складова ліберальної доктрини, розвивалась не лише у сфері політичної філософії, а

й економічної теорії. Зокрема, її досліджували з точки зору «конституції економічної політики» (Дж. Б'юкенен).

Економічна ліберальна теорія суспільного вибору базується на трьох найважливіших елементах: методологічний індивідуалізм, концепція «економічної людини» (*Homo economicus*) і підхід до політики як до процесу обміну.

У центрі уваги лібералізму знаходиться процес індивідуального вибору, не завжди залежний від складного інституційного механізму його реалізації. При аналізі закономірностей ринкової економіки та підприємницької діяльності така процедура дослідження майже завжди залишається незмінною. Передбачається, що індивіди, як покупці і продавці товарів і послуг, роблять вибір у відповідності зі своїми різноманітними перевагами. Тому у економічній теорії лібералізму проблема ефективного розміщення суспільних ресурсів довгий час розглядалася у відриві від процесу реалізації індивідуального вибору, який пояснювався з телеологічних позицій. Відповідно, й політика, або механізм державного управління, тлумачилася лібералами таким же чином. Терміни «економіка» і «політика» теоретикам лібералізму здавалися близькими за змістом, але така інтерпретація не враховувала наявних фундаментальних відмінностей. Тривалий час прихильники економічного лібералізму відмовлялись визнавати той факт, що люди, які роблять вибір, навіть при певних обмеженнях, досягають потрібних їм результатів без будь-якої поставленої ззовні мети. Сама природа економічного процесу забезпечує людині максимальне збільшення його вигоди. Однак проблему максимізації власного багатства не можна механічно переносити зі сфери економіки в область політичної взаємодії, оскільки для останньої цей стимул не є таким характерним [Див. : 3].

На основі порівняльного аналізу особливостей ринкової і політичної систем можна прогнозувати результати функціонування кожної з цих структур, які взаємно впливають одна на одну.

Такий підхід дозволяє побачити, що влада, державні інститути та депутатський корпус не є ідеальними політичними установами, мета яких – турбуватись про благо суспільства. Навпаки, вони зацікавлені у максимізації власного прибутку, так само як і їхні виборці. Основна відмінність між ринком і політичною системою полягає не в відмінних типах цінностей та інтересів людей, а в умовах, в яких індивіди сповідують свої різноманітні переконання.

Відтак, прямих критеріїв оцінки політичної діяльності не існує, але непрямую оцінку може бути вимір ступеня оперативності реалізації індивідуальних переваг за допомогою політичних механізмів. Потрібно оцінити не цілі та результати політики, а засоби їх досягнення. Удосконалення роботи політичних інститутів, отже, означає необхідність реформ, тобто змін політичної системи, які призведуть до того, що політичні рішення будуть більше відповідати інтересам людей. Один із головних висновків Дж. Б'юкенена полягає в тому, що реформувати треба не політику як таку, а «конституцію політики» [4, с. 110].

Потужний імпульс розвитку ліберальна ідеологічна доктрина отримала після розпаду Радянського Союзу, коли у багатьох представників теорії раціонального вибору склалось враження, що впровадження ринкової економіки відкриває перед країнами колишнього комуністичного блоку надійний шлях ліквідації алогізмів та проблем, властивих радянській системі державного планування, яка обіцяла всім підвищення рівня життя і одночасно гарантований економічне зростання.

В основі альтернативи тоталітарній системі для країн Центральної та Східної Європи пропонувалась модель «Вашингтонського консенсусу». У межах неокласичної економічної школи теоретики лібералізму вносять доповнення в концепцію цілеспрямованої дії. Сучасні представники ліберальної доктрини вважають, що реальні ринкові економічні системи позбавлені «гармонійної завершеності», притаманної теоретичним моделям, ніколи не досягають стану «рівноваги», а реальні актори не завжди діють «раціонально». Отже, при

конструюванні моделі раціонального вибору необхідно враховувати випадковість, невпорядкованість світу та непередбачуваність людської взаємодії.

Література

1. Прокопчук І. І. Ціннісне та інституційно-владне забезпечення політичної свободи в умовах демократії: політологічний аналіз творчої спадщини Алексіса де Токвіля: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01. НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. Київ, 2001. 16 с.

2. Акрамова А. Т. Учение И. Берлина о политической свободе, либерализме и плюрализме: автореф. дис. ... канд. полит. наук: 23.00.01. Башкирский гос. ун-т. Уфа, 2009. 23 с.

3. Константинова Т. В. Політичний вибір у процесі комунікативної взаємодії: чинники та складові автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2013. 18 с.

4. Бьюкенен Дж. Расчет согласия. Логические основания конституционной экономики. Дж. Бьюкенен. Сочинения. М.: Таурис Альфа, 1997. С. 97-186.

Сандул Р. І.

студентка 4 курсу спеціальності «Політологія»
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна

«КОЛЬОРОВІ» РЕВОЛЮЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ЗМІНИ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ

Міцні економічні, політичні та соціальні зв'язки незахідних країн із Західною Європою та США створюють надзвичайно серйозні перешкоди для зміцнення авторитаризму, підвищуючи бажання Заходу інвестувати у зміну режиму. Там, де зв'язки є міцними, як, наприклад, у Центральній і Південно-Східній Європі,